

Latviešu valodas aģentūra

EIROPAS SAVIENĪBA

Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projekts
„Latviešu valodas apguve, lai sekmētu trešo valstu pilsoņu iekļaušanos darba tirgū”
(Nr. PMIF/6/2016/1/03)

Diagnosticējošie uzdevumi latviešu valodas prasmes C2 līmenim

KLAUSĪŠANĀS PRASMES UZDEVUMS

1. uzdevums (C2)

Klausieties informāciju! To jūs dzirdēsiet vienu reizi. Atzīmējiet, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs!

	Apgalvojums	Pareizs	Nepareizs
1.	Aptaujas laikā respondentiem uzdeva jautājumu par to, kas ir viņu darba devēji.		
2.	Darba devēji nereti aizmirst, ka atzinīgi vārdi nevar aizstāt samaksu par darbu.		
3.	Ja darbinieks neuzzina, kā darba devējs vērtē viņa darbu, viņš sāk just nedrošību.		
4.	Ja darba kolektīvā vienmēr cits citam sacīs tikai cildinošus vārdus, visi noteikti strādās labāk.		
5.	Vadītāja kritika nepārprotami rada darbiniekos vienotības izjūtu.		
6.	Par dzīvesgudru cilvēku dēvē tādu cilvēku, kura dzīves pieredze ļauj pieņemt situācijai atbilstošu lēmumu.		

LASĪTPRASMES UZDEVUMS

2. uzdevums (C2)

Lasiet tekstu!

Īstie un neīstie personvārdi

2015. gadā tika svinēta Raiņa un Aspazijas 150. jubileja. Latvijā par godu abu dzejnieku jubilejai tika piedāvāta plaša kultūras pasākumu programma. Taču ne tikai jubilejas reizē, bet jau kopš 19./20. gs. mijas bijusi nepārtraukta interese par Raiņa un Aspazijas dzīvi un daiļradi. Viņu daiļradei veltītas grāmatas, neskaitāmas zinātniskās konferences, viņu dzīve atainota literārajos darbos – lugās un biogrāfiskajos romānos.

Lai arī Raiņa un Aspazijas dzīve un daiļrade ir daudz pētīta, arvien vēl palikuši neatbildēti jautājumi un jautājumi, uz kuriem nevar dot tikai vienu pareizu atbildi. Tāda ir arī problēma, kas saistīta ar abu dzejnieku vārdiem. Diezin vai visi zina, ka dzejā pazīstamie vārdi Rainis un Aspazija ir dzejnieku pseidonīmi – tas ir, izdomāti, neīsti, aizgūti personvārdi, kurus lieto īstā vārda vietā. Pseidonīmus bieži vien izvēlas tieši literāti un mākslinieki.

Jāņa Raiņa īstais uzvārds ir Pliekšāns. 1895. gadā, sākdams publicēt paša sacerētos dzejoļus periodiskajos izdevumos, viņš pieņem pseidonīmu Rainis. Par to, no kurienes un kā radies šis pseidonīms, ir atrodamas dažādas versijas. Interesants ir fakts, ka pirmais oriģināldzejolis, kas publicēts laikraksta „Dienas Lapa” 1895. gada 1. novembra numurā, parakstīts kā J. Reinis. Savukārt jau nākamais dzejolis tajā pašā izdevumā 11. novembrī parakstīts kā J. Rainis. Iespējams, ka pirmajā gadījumā parakstā ieviesusies drukas kļūda. Tikpat ticama varētu būt versija, ka Latgalē dzejnieks dzirdējis kā Reiņa, tā Raiņa vārdu un nevarējis pieņemt lēmumu par pseidonīma izvēli. Šādas versijas pamudinājušas zinātniekus meklēt cilvēkus ar Reiņa un Raiņa uzvārdu, kas tolaik dzīvojuši Latgales pusē. 19. gadsimta 80. un 90. gadu iedzīvotāju reģistri liecina, ka vairākiem zemniekiem bija uzvārds Reinis, taču varēja atrast tikai vienu cilvēku ar uzvārdu Rainis. Tas bija zemnieks Andrejs Rainis, kura uzvārdu, iespējams, pieņēma un „aiznesa pasaulē” Jānis Pliekšāns, visus turpmākos dzejoļus un lugas parakstīdams kā Rainis.

Interesanta ir arī vārda Rainis nozīme. Vārds *rains* (lietuviski – *rainas*) ir baltu cilmes vārds un sinonīms vārdam *raibs* (īpaši ar nozīmi – svītrains, strīpaini raibs), bet *rainis* (lietuviski arī – *rainis*) – sinonīms vārdam – raibais. 19. gadsimta beigās Latgalē, dzejnieka dzimtās puses apkaimē, bija cilvēki ar uzvārdu – Raibs. Tas var liecināt par sakarību un pat vienādību starp abiem uzvārdiem. Varbūt Rainis te pārtapis latviskajā uzvārdā Raibais?

Vai tikpat daudz neskaidrību ir arī Raiņa dzīvesbiedres, dzejnieces Aspazijas pseidonīma izvēlē? Laikam, nē. Viņas pseidonīma izcelsmē maz noslēpumu, taču pseidonīms ir ievēribas cienīgs. Pēc dzimšanas nākamā dzejniece tiek reģistrēta kā Johanna Emīlija Lizete.

Elzai ir sešpadsmit gadu, kad viņa beidz skolas gaitas. Viņa vēlas mācīties tālāk, tomēr jāatgriežas Daukšu mājās. Labi, ka blakus Daukšām dzīvo izglītots pusmūža kungs Kārlis Emīls Jansons, kas vienojas ar Elzas māti, ka pasniegs Elzai stundas vēsturē, filozofijā, literatūrā un mācīs grieķu un latīņu valodu. Tajā laikā Elza arī pati sāk rakstīt dzejoļus. Jansons nojauš jaunās aizrautīgās meitenes talantu, un viņam šķiet, ka būtu jāatrod topošās dzejnieces raksturam un dzejai piemērots pseidonīms. Kādā dienā Jansons iesaka Elzai, ka viņu vajadzētu saukt par Aspaziju. „Kas ir Aspazija?” – jautā Elza, un Jansons viņai iedod izlasīt vācu rakstnieka Roberta Hammerlinga romānu „Aspazija”. Elza ir kā apreibusi no Hammerlinga stāsta par skaisto un gudro Aspaziju, kas senajā Grieķijā iedvesmojusi filozofus un māksliniekus un kas bijusi Grieķijas valdnieka Perikla dzīvesbiedre. Jā, Elza arī grib būt līdzīga šai sengrieķu varonei.

Rainis un Aspazija nav vienīgie latviešu dzejnieki, kuri „slēpušies” aiz pseidonīma. Šifrēt pseidonīmu izcelsmi, pētīt to atbilstību rakstnieka personībai un darbiem arvien ir interesanti, kaut arī ne vienmēr atradīsim vienīgo pareizo atbildi uz jautājumu – kāpēc tieši šāds ir mākslinieka pseidonīms?

Atzīmējiet pareizo atbildi!

1. Kāpēc vēl arvien arī 21. gadsimtā pēta dzejnieku dzīvi un darbus?
- A – Tāpēc, ka viņiem ir jubileja.
 - B – Tāpēc, ka līdz šim laikam nav grāmatu par viņiem.
 - C – Tāpēc, ka vēl ir neatrisinātas problēmas.
2. Kā tekstā izprotama frāze „aiznest pasaulē”?
- A – Padarīt uzvārdu plaši pazīstamu.
 - B – Izmantot uzvārdu daudzās vietās pasaulē.
 - C – Būt vienīgajam pasaulē ar tādu uzvārdu.
3. Vārda Rainis nozīme tiek skaidrota ar...
- A – lietuviešu valodas palīdzību.
 - B – latīņu valodas palīdzību.
 - C – ar cita latviešu vārda palīdzību.
4. Jansons domāja, ka Elzai jāizvēlas pseidonīms, jo...
- A – saprata, ka viņa nākotnē varētu būt laba dzejniece.
 - B – Elza izskatā līdzinājās sengrieķu varonei.
 - C – viņam nepatika Elzas uzvārds.
5. Kāpēc Elza Rozenberga izvēlējās pseidonīmu Aspazija?
- A – Viņas māte par to vienojās ar Jansona kungu.
 - B – Viņai ļoti patika sengrieķu Aspazijas tēls.
 - C – Viņa labi prata grieķu valodu.
6. Kāpēc teksta virsraksts ir „Īstie un neīstie personvārdi”?
- A – Teksts ir par personām, kas īstenībā nav dzīvojušas.
 - B – Teksts ir par vārdiem, kādi nav bijuši nevienam cilvēkam.
 - C – Teksts ir par cilvēku vārdiem, kurus izmantoja sev citi cilvēki.

RUNĀTPRASMES UZDEVUMS

4. uzdevums (C2)

Izlasiet uzdevuma noteikumus!

Sagatavojiet IZVĒRSTU stāstījumu!

Formulējiet SAVU VIEDOKLI, atbildot uz šādiem jautājumiem:

- Kur jūs parasti dodaties, ja vēlaties pabūt brīvā dabā?
- Raksturojiet Latvijas dabu un klimatiskos apstākļus!
- Kāpēc, jūsuprāt, tiek veidoti nacionālie parki un rezervāti?
- Kā jūs vērtējat sabiedrības attieksmi pret neskarto dabu Latvijā? Pamatojiet savas domas!
- Kāda veida pasākumi, jūsuprāt, būtu jāīsteno, lai cilvēkos veidotu pozitīvu attieksmi pret dabu?

Sagatavošanās

2 minūtes

Klausīšanās uzdevuma (C2) teksts.

Teksts dabiskā tempā skan audioierakstā vai arī to nolasa dzimtās (latviešu) valodas lietotājs(-i).

Vai spējam iztikt bez uzslavām?

Pirms neilga laika Amerikā tika veikts pētījums, kurā aptaujāja 1000 cilvēku. Visiem uzdeva tikai vienu jautājumu – kā jūs zināt, ka savu darbu padarāt labi? Lielākā daļa respondentu – 92 % – atbildēja, ka pēc tā, ka darba devējs viņus nekritizē. Tikai 8 % uzsvēra, ka par veiksmīgu darbu uzzina pēc tā, ka viņus uzslavē.

Izrādās, ka arī Latvijā situācija ir līdzīga. Nereti par darbinieku galveno motivācijas „ieroci” darba devējs uzskata atalgojumu, aizmirstot tādu katram cilvēkam pašsaprotamu un nepieciešamu lietu kā uzslava vai atzinīgu vārdu teikšana. Atzinība par padarīto darbu ir kā glāsti, kas nepieciešami ne tikai maziem bērniem. Kaut gan iekšēji mēs esam apmierināti ar to, ko darām, un pārliecināti, ka mums patiešām izdodas, tomēr katram cilvēkam ir nepieciešamība pēc sociālās kontroles – apstiprinājuma, ka pieņēmums ir pareizs.

Kā zināms, viena no galvenajām cilvēka vajadzībām ir vajadzība pēc drošības. Ja cilvēks nesaņem ne pozitīvu, ne negatīvu atsauksmi par padarīto darbu, tad gaidītā drošības sajūta var zust un iezagties šaubas par savām spējām. Reizēm, nesaņemot atzinīgus vārdus par padarīto darbu, jūtam, ka kaut kur sirds dziļumos gruzd vēlme iet pie darba devēja un izrunāties. Iespējams, tieši tā arī pajautāt – vai darba devējs ir apmierināts ar to, ko es daru un kā to daru. Tādēļ ļoti svarīgs ir jautājums par tā saukto organizācijas kultūru. Ja attiecīgajā organizācijā viena no galvenajām pamatvērtībām ir uzticēšanās, atbalsts un koleģialitāte, tad darbinieks ļoti viegli var uzdot vadībai jautājumus un izrunāties. Ja savstarpēja uzticēšanās uzņēmumā ir tikai nosacīta, tad darbiniekam varētu būt bail atklāti izrunāties, jo viņa teiktais vēlāk varētu tikt vērsts pret pašu.

Cilvēks noteikti izjūt lielāku drošību kolektīvā, kur valda savstarpēja uzticība un cilvēki ir pieraduši viens otram teikt ne tikai labo, bet arī sliktu. Savukārt kolektīvā, kur darbinieks nejūtas drošs, parādās tendence noslēgties sevī. No tiem, kam mēs neuzticamies, mēs it kā norobežojamies un ļaunam fantāzijām. Ja jūtam, ka citiem nevaram uzticēties, tad atliek uzticēties tikai sev.

Ļoti svarīgi ir dzirdēt atzinīgus vārdus arī no kolēģiem, tas vairo pozitīvo enerģiju kolektīvā. Ja negatīvās enerģijas kolektīvā ir uzkrājies pārāk daudz, lieti var noderēt kāds īpašs vingrinājums. Tas notiek tā: darbinieki sasēžas cieši līdās un saka cits citam labus vārdus. Tikai labus! Ir jūtams, kā pēc labo vārdu teikšanas starp darbiniekiem vairojas pozitīvā enerģija. Šeit gan gribētu atgādināt sen zināmo patiesību – kas par daudz, tas par *skādi*. Arī ar labajiem vārdiem jābūt uzmanīgiem. Pārlietu daudz labu vārdu ļauj iestigt pašapmierinātībā, radot kolektīvā tā saukto dīķa efektu. Tāpēc svarīgi apzināties, ka minētais vingrinājums var būt tikai kā īslaicīgs stimulants.

Aktuāls ir arī jautājums par kritikas nepieciešamību. Protams, bez kritikas neiztikt, jo tā var būt arī motivējoša. Tomēr bieži kritika var būt kā negatīvais stimulants, kas rada neuzticēšanos, pretreakciju un apslāpē enerģiju. Ja kritika tiek raidīta kā negatīvs impulss, tad vienīgais, ko ar tās palīdzību var panākt, ir paklausība, bet nav iespējams panākt iniciatīvu.

Reizēm darba devējs izmanto paņēmieni, ko sauc par izvairīšanos no negatīvā stimula sniegšanas. Viņš ievēro, ka darbinieks ir izdarījis kaut ko nepareizi, bet neko nesaka, neaizrāda un nekritizē. Ir cilvēki, kas šādā situācijā novērtē vadītāja lojālo attieksmi un turpmāk cenšas nepieļaut kļūdas savā darbā. Šādā situācijā noteikti efektīvāka ir izvairīšanās no asu un kritisku aizrādījumu izteikšanas. Tomēr var būt cilvēki, kas, redzēdami, ka viņiem kļūdīšanos neaizrāda, mierīgu prātu pieļauj kļūdas arī turpmāk. Vadītājam ir jābūt dzīvesgudram, lai izvērtētu, kā katrā situācijā rīkoties.

(Pēc materiāliem presē.)

Klausīšanās uzdevuma (C2) atbildes

	Pareizs	Nepareizs
1.		x
2.	x	
3.	x	
4.		x
5.		x
6.	x	

Lasīšanas uzdevuma (C2) atbildes

1.	C
2.	A
3.	A
4.	A
5.	B
6.	C

VĒRTĒŠANA

Vērtējums ir pozitīvs, ja iegūti vismaz 12 punkti no maksimālajiem 24 punktiem.

Klausīšanās uzdevuma (C2) maksimālais punktu skaits – 6 punkti.

Lasīšanas uzdevuma (C2) maksimālais punktu skaits – 6 punkti.

Vērtējot rakstītprasmes un runātprasmes uzdevumus (īpaši – vārdu krājumu un gramatiskās kļūdas), ir jāņem vērā atbilstošajam valodas prasmes līmenim izvirzītās prasības – sk. A. Šalme, I. Auziņa. „Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1, C2. Vadlīnijas.”, LVA, 2016.

Rakstītprasmes uzdevuma (C2) vērtēšana

Izvēlieties vienu no tematiem un rakstiet par to pārspriedumu!

Ievērojiet, lai rakstu darbā būtu:

- 1) ievads;
- 2) jūsu viedokļa izklāsts un tā pamatojums;
- 3) piemērs no jūsu vai jums zināma cilvēka pieredzes;
- 4) noslēgums.

Apvārsnis nav robeža, bet mērķis. Drosmīgo priekšā apvārsnis bēg. (Z. Skujiņš)

Tā nav liela nelaime, ja cilvēki nesaprot tevi, daudz lielāka nelaime ir, ja tu nesaproti cilvēkus.
(Konfūcijs)

Apjoms 100–110 vārdu.

Maksimālais punktu skaits – 6 punkti (3 kritēriji x 2 punkti). Ja uzrakstītā teksta apjoms ir mazāk par 50 vārdiem, darbu nevērtē.

	Saturs	Tekstveide	Gramatiskā pareizība
2	Izvēlētais temats ir izprasts, atklāts plaši un radoši. Ir formulēts personīgais viedoklis un pieredze.	Loģisks, precīzs un strukturēts domas izklāsts. Plašs vārdu krājums.	Dažas (1–3) dažāda veida gramatiskās kļūdas.
1	Izvēlētais temats kopumā ir izprasts, taču izklāsts ir vispārīgs, bez radošas un personiskas attieksmes. Viedoklis un pieredze formulēta, taču neizvērsti.	Domas izklāstā vietumis trūkst plānveidības un loģiskuma. Ir dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ne vairāk kā 4–5 dažāda veida gramatiskās kļūdas.
0	Izvēlētais temats izprasts daļēji. Pārsvārā dominē vispārīgas frāzes, personiskais viedoklis un minētā pieredze tikai daļēji atbilst tematam.	Domas izklāstā trūkst loģiskuma. Ir regulāras neprecizitātes vārdu izvēlē.	Vairāk par 5 dažāda veida gramatiskajām kļūdām.

Runāprasmes uzdevuma (C1) vērtēšana

Sagatavojiet IZVĒRSTU stāstījumu!

Formulējiet SAVU VIEDOKLI, atbildot uz šādiem jautājumiem:

- Kur jūs parasti dodaties, ja vēlaties pabūt brīvā dabā?
- Raksturojiet Latvijas dabu un klimatiskos apstākļus!
- Kāpēc, jūsuprāt, tiek veidoti nacionālie parki un rezervāti?
- Kā jūs vērtējat sabiedrības attieksmi pret neskarto dabu Latvijā? Pamatojiet savas domas!
- Kāda veida pasākumi, jūsuprāt, būtu jāīsteno, lai cilvēkos veidotu pozitīvu attieksmi pret dabu?

Maksimālais punktu skaits – 6 punkti (3 kritēriji x 2 punkti).

	Uzdevuma izpilde (valodas funkciju izpilde – raksturošana, viedokļa paušana, pamatošana, priekšlikumu formulēšana)	Domas izklāsts	Gramatiskā pareizība
2	Izvērsti un pārliecinoši atbild uz visiem jautājumiem, izpildot visas prasītās valodas funkcijas.	Izsakās brīvi, raiti. Ir plašs vārdu krājums. Loģisks, precīzs un pārdomāts domas izklāsts.	Runā gramatiski pareizi, lietojot sarežģītas gramatiskās konstrukcijas.
1	<u>1. variants.</u> Atbild uz visiem jautājumiem, taču nepārliecinoši. Neprecīzi/minimāli izpilda kādu no valodas funkcijām. <u>2. variants.</u> Atbild vismaz uz trim jautājumiem, taču pietiekami izvērsti un pārliecinoši. Veic visas prasītās valodas funkcijas.	Izsakās pietiekami brīvi. Domas izklāsts vietumis nav pārdomāts. Ir dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Pārsvarā runā gramatiski pareizi, pieļauj dažas kļūdas sarežģītās gramatiskās konstrukcijās.
0	Atbild tikai uz diviem jautājumiem. Ir grūtības veikt prasītās valodas funkcijas.	Domas izklāstā trūkst loģiskuma. Ir vairākas neprecizitātes vārdu izvēlē, nemotivētas pauzes, mēģinot atrast atbilstošos vārdus.	Pieļauj vairākas gramatiskās kļūdas.